CARLSTAD LÄGRET

Anders Dernback

Svenskarna överrumplade danskarna och Karl X tog vägen över isen och man kunde belägra Köpenhamn.
Man började med att slå läger intill Köpenhamns fästningsverk. Men det var en ny strategi man följde och man drog sig tillbaka den 30 oktober 1658 och till Brönshög som ligger 6 kilometer mot norväst.
Man döpte lägret till Carlstad. Otroligt omfattande om man jämför antal invånare i Malmö och Stockholm.
Utöver 10 000 soldater fanns 20 000 andra på plats, familjer till soldater och officerare, trossens personal, prostituerade och en rad med olika hantverkare. Lägret hade tält och enkla stugor, mer som skjul.
Natten mellan 10 och 11 februari 1659 stormade svenskarna Köpenhamn. Men svenskarna förlorade totalt och blodspåren syntes hela vägen i snön till lägret Carlstad.
Den 10 februari 1660 dog Karl X i Göteborg, bara 37 år gammal. Det öppnade för fredsförhandlingar. Egentligen vill Karl X låta avskaffa Danmark som ett land. Det fick gärna bli en ny del av Sverige.
Han hade listor med nya befattningshavare för styra den nya delen av Sverige. Han hade även listor över vilka adelsfamiljer som skulle bli av med stora delar av sina tillgångar. Vissa skulle gynnas och särskilt de som tog tjänster som skulle erbjudas. Danmark hade tur i oturen när Karl X dog. Men troligen hade inte Karls planer varit så enkla att genomföra. Nederländerna och andra länder ville inte att Sverige skulle kontrollera Öresundstullen och rent allmänt bli mäktigare än de var just 1660. Nederländerna bistod Köpenhamn 1660 med en flotta och det hade blivit förlust mot Sverige i februari 1660 utan den extra hjälpen.
Vid förhandlingar under våren ville danskarna att svenskarna utrymde Danmark. Men svenskarna höll kvar kraven på att Roskildefredens (1658) villkor skulle gälla. Nederländernas flotta hade seglat hem och danskarna fick inte mycket med sig. Bornholm löstes ut, man köpte ön av svenskarna och betalade med 18 gods och tre konfiskerade. Bornholm var danske kungens egendom, så det var en sidouppgörelse.

Svenskarna överrumplade danskarna och Karl X tog vägen över isen och man kunde belägra Köpenhamn.

Man började med att slå läger intill Köpenhamns fästningsverk. Men det var en ny strategi man följde och man drog sig tillbaka den 30 oktober 1658 och till Brönshög som ligger 6 kilometer mot norväst.

Man döpte lägret till Carlstad. Otroligt omfattande om man jämför antal invånare i Malmö och Stockholm.

Utöver 10 000 soldater fanns 20 000 andra på plats, familjer till soldater och officerare, trossens personal, prostituerade och en rad med olika hantverkare. Lägret hade tält och enkla stugor, mer som skjul.

Natten mellan 10 och 11 februari 1659 stormade svenskarna Köpenhamn. Men svenskarna förlorade totalt och blodspåren syntes hela vägen i snön till lägret Carlstad.

Den 10 februari 1660 dog Karl X i Göteborg, bara 37 år gammal. Det öppnade för fredsförhandlingar. Egentligen vill Karl X låta avskaffa Danmark som ett land. Det fick gärna bli en ny del av Sverige. Han hade listor med nya befattningshavare för styra den nya delen av Sverige.

Emdrup
Grundtvigs Kirke
19
HUSUM
211
BRØNSHØJ
02
NORDHAVN
ØSTERBRO
02
Superkilen park
INDRE ØSTERBRO
Islev
NØRREBRO
Kastellet
VANLØSE
Rosenborg Slot
Amalienborg
Frederiksberg Centret
INDRE BY
02
Frederiksberg
Köpenhamn
Rødovre
kommun
02

Karl X Gustav beslutade att inrätta arméns fältläger i byn Brønshøj, sex kilometer nordväst om Köpenhamn. Brønshøj blev en fast svensk stödjepunkt i Danmark under hela den svenska belägringen. Området bestod av ett antal kullar omgivna av mossar och bäckar. Erik Dahlbergh ledde arbetet med uppförandet av murade eller timrade hus för officerarna, baracker och lägerhyddor för soldaterna samt olika försvarsanläggningar. Timret tog man från hus i de omkringliggande byarna Utterslev, Emdrup, Gladsaxe, Rødovre, Husum och Vanløse.

Man byggde gator och hus med fönster, dörrar och tegelstensgolv och husen dekorerades med krigsbyte. Brønshøjs kyrka användes som ammunitionsfabrik, och kyrkklockan av brons togs ned och smältes om till muskötkulor.

Sprängmedel såsom muskötgranater och petarder framställdes där i lämpligt antal. Lägret omgavs av en fyra kilometer lång och två meter hög befästningsmur, och framför muren fanns palissader och en torr vallgrav. Skansar placerades på de högsta punkterna i området, där man hade god utsikt över terrängen fram till Köpenhamns vallar

Den äldsta, kända benämningen av Brønshøj ("Brunshoga") stammar från ett påvebrev daterat den 21 oktober 1186. Det innehåller bland annat en bekräftelse från påve Urban II, att ärkebiskop Absalon hade en egendom i landsbyn. Kyrkan är från ungefär samma tid och är i dag Köpenhamns äldsta byggnad.

1658-1660, vid Köpenhamns belägring, blev landsbyn med omgivande landskap förvandlad till ett stort befäst, militärläger, Carlstad, då den svenska kungen Karl X Gustav iverksatte en belägring av Köpenhamn. Lämningar efter befästningen, vilken som mest huserade lika många människor som Köpenhamn, hittas fortfarande i området.

Carlstad lägret

Lägret byggdes färdigt den 29 oktober 1658. Lägrets storlek växte till en rätt så stor stad som fick namnet Carlstad, liksom det latinska namnet "Castra Suecorum" (svenskarnas läger). Mellan 7 000 och 10 000 soldater, fördelade på 16 kavalleriskvadroner och 11 infanteribrigader, var förskansade i lägret. Till dessa kom tusentals från trosspersonalen bestående av hustrur och barn till soldaterna, liksom ett stort antal hantverkare, marketentare, ficktjuvar och prostituerade. När staden nådde sin höjdpunkt kan invånarantalet ha uppgått till närmare 30 000 personer, det vill säga lika många invånare som Köpenhamn hade vid den tiden. Soldaterna inkvarterades i lägret likt en slagordning inför ett fältslag: infanteriet inkvarterades i mitten av lägret, kavalleriet fördelades på lägrets båda sidor och artilleriet inkvarterades runt Brønshøjs kyrka. Fördelningen gjordes av praktiska skäl, då kavalleriet i händelse av ett danskt anfall snabbt skulle kunna rida ut ur lägret och mota bort de danska trupperna på det öppna fältet, samtidigt som infanteriet och artilleristerna kunde bemanna muren och skansarna.

Danmarks befolkning minskade med 15 % i början av 1650-talet som en följd av en pestepidemi (enligt Bonniers världshistoria band 20, s 72). Uppgiften att Danmark hade 600 000 invånare år 1660 kommer från en internetsida som också bekräftar talet 800 000 för år 1650. Ifall båda uppgifterna stämmer skulle det innebära att Skåne och Blekinge (samt Gotland?) bara hade en sammanlagd befolkning på 80 000 invånare

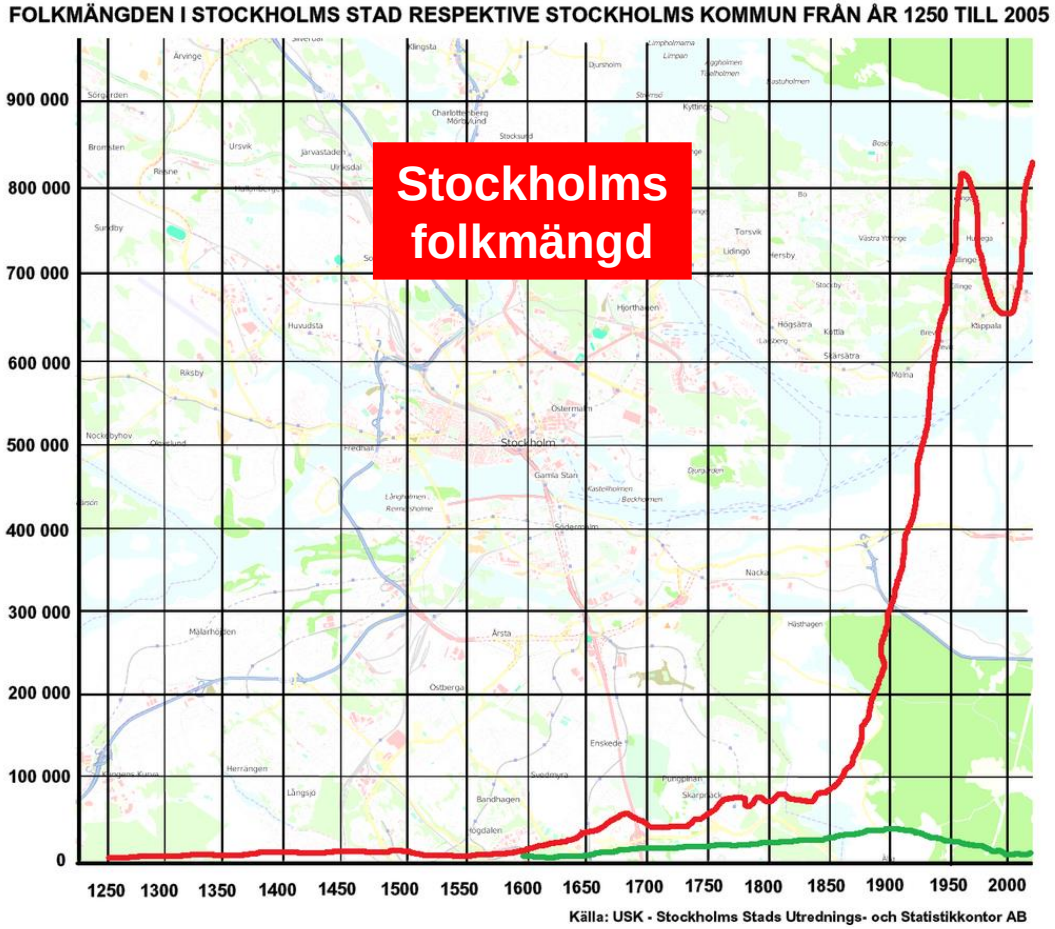

Stockholm hade i slutet av 1600 talet ca 60 000 invånare

1870 hade Malmö ca 25 000 invånare

Jämför man med lägret Carlstad med 30 000 invånare var det lika många Invånare 1660 i Köpenhamn.

Carlstad lägret

Carlstad lägret

CARLSTAD LÄGRET

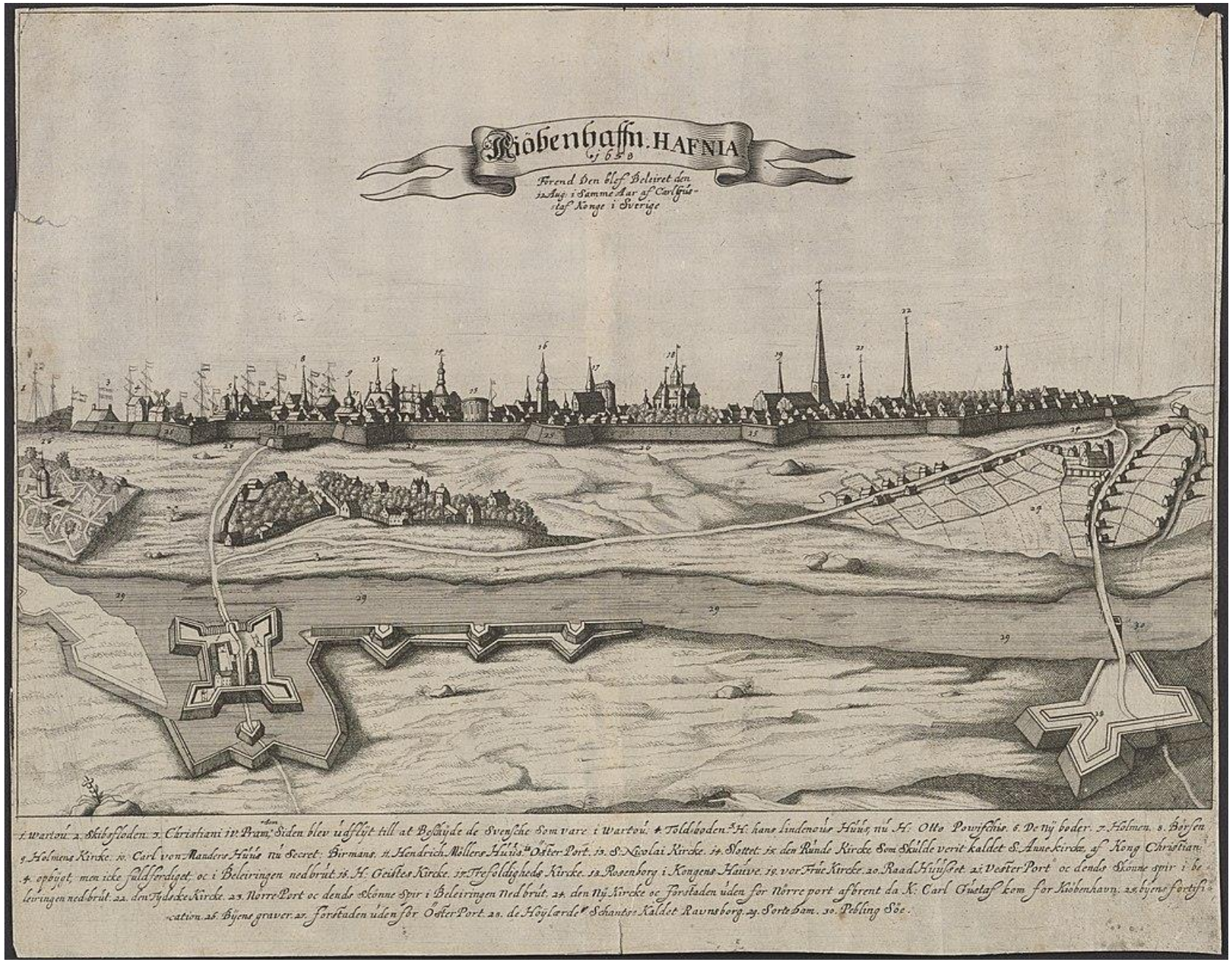

1. Wartou. 2. Skibsfloden. 3. Christiani III Pram, Siden blev udflyt till at Beskyde de Svenske Som vare i Wartou. 4. Toldboden. 5. H. hans Lindenous Huus, nu H. Otto Powisch. 6. De Ny boder. 7. Holmen. 8. Beyen 9. Holmens Kirche. 10. Carl von Mandere Huus nu Secret: Birmans. 11. Hendrich Mollers Huus. 12. Oster Port. 13. S. Nicolai Kircke. 14. Slottet. 15. den Runde Kircke Som Skulde verit kaldet S. Anne kircke, af Kong Christian 4. opbygt, men icke fuldfordiget. oc i Beleiringen nedbrut. 16. H. Geistes Kircke. 17. Trefoldighedz Kircke. 18. Rosenborg i Kongens Hauve. 19. vor Frue Kircke. 20. Raad Huusset. 21. Vester Port oc dends Skonne spir i Beleiringen nedbrut. 22. den Tydske Kircke. 23. Norre Port oc dends Skonne Spir i Beleiringen Nedbrut. 24. den Ny Kircke oc Forstaden uden for Norre port afbrent da K. Carl Gustaf kom for Kiobenhavn. 25. byens fortifi-cation. 26. Byens graver. 27. forstaden uden for Oster Port. 28. de Høylærde Schantse Kaldet Ravnsborg. 29. Sorte Dam. 30. Pebling Soe.

Köpenhamn 1658

Wartau
F
Copenhagen
B
H
G
A
C
D
E
Noerder poort
Bebling See
Ladegard
S Görgen See
Schw Infant
AMAK
Sunbye

Sedan Karl X Gustav brutit freden i Roskilde, i syfte att fullständigt besegra Danmark som självständig stat, landsteg han på Själland den 8 augusti 1658. På kort tid ockuperades Jylland och de övriga danska öarna. Den 11 augusti inringade Karl X Gustav Köpenhamn med en belägringsarmé på mellan 7 000 och 10 000 man och etablerade på Bellahøj och Brønshøj en stor lägerstad som fick namnet Carlstad. Inledningsvis bestod den danska försvarsstyrkan av 8 190 man, men styrkan ökades med tiden, och efter holländarnas seger mot Carl Gustaf Wrangels svenska flotta i Öresund kunde de bistå Köpenhamn med förnödenheter och truppförstärkningar. Danskarna genomförde dessutom flera framgångsrika utfall mot den svenska belägringsarmén och staden uthärdade ett långt bombardemang.

Den 11 februari 1659 gjorde svenskarna ett försök att storma staden, men tack vare danskarnas förberedelser och den överlägsna eldkraften hos försvaret, tvingades svenskarna att slå till reträtt med svåra förluster som följd. Under tiden efter stormningen kunde dansk-allierade trupper fördriva de svenska ockupationstrupperna utanför Själland, eller tvinga dem till kapitulation. Svenskarna fortsatte att inringa staden, men först när Karl X Gustav dog den 13 februari 1660 avslutades de svenska försöken att inta huvudstaden. Belägringen hävdes dock först när fredsfördraget i Köpenhamn undertecknades den 27 maj 1660.

Vissa skulle gynnas och särskilt de som tog tjänster som skulle erbjudas. Danmark hade tur i oturen när Karl X dog. Men troligen hade inte Karls planer varit så enkla att genomföra. Nederländerna och andra länder ville inte att Sverige skulle kontrollera Öresundstullen och rent allmänt bli mäktigare än de var just 1660. Nederländerna bistod Köpenhamn 1660 med en flotta och det hade blivit förlust mot Sverige i februari 1660 utan den extra hjälpen.

Vid förhandlingar under våren ville danskarna att svenskarna utrymde Danmark. Men svenskarna höll kvar kraven på att Roskildefredens (1658) villkor skulle gälla. Nederländernas flotta hade seglat hem och danskarna fick inte mycket med sig. Bornholm löstes ut, man köpte ön av svenskarna och betalade med 18 gods och tre konfiskerade. Bornholm var danske kungens egendom, så det var en sidouppgörelse.

Svenskarna firade som om de segrat och på Kristi himmelsfärdsdag tågade svenskarna år 1660 ut ut Carlstad.

Danmark försökte länge återta sitt förlorade land. Egentligen var det 1660 Trondheims län som återgick till Norge, men Bornholm var ett köp. Halland, Skåne och Blekinge ville man åter skulle vara danskt. Man försökte till år 1710, men mer okänt är 1743 då man var redo att invadera Sverige via Skåne med landstigning med 15 000 soldater som stod redo för att åka över Öresund. Man hade även trupper som skulle anfalla via Norge. Men Sverige sökte skydda av Ryssland. 5 000 Ryssar var redo i Stockholm.

Carlstad lägret

Carlstad lägret

Slaget vid Bornhöft 1813 var vår senaste kontakt med danska trupper, men det var närmast klassad som en skärmytsling.

Slaget vid Bornhöft (även Slaget vid Bornhöved) (samt äldre Affären vid Bornhöft) stod den 7 december 1813 utanför den lilla orten Bornhöft i nuvarande Schleswig-Holstein, norra Tyskland, mellan svenskt kavalleri och danska trupper förstärkta med mindre styrkor polskt kavalleri och tyskt infanteri. Slaget är den senaste gången som Sverige och Danmark drabbat samman i strid.

11 danskar soldater och 10 polska Ulaner döda, 35 sårade, 74 tillfångatagna på den Danska sidan och 13 dödade svenskar och 46 tillfångatagna.

Skärmytsling (tyska: Scharmützel) är en äldre benämning på en strid av mindre omfång, utkämpad av patruller, förposter, detachement eller andra mindre avdelningar. Särskilt om icke närmare förberedd eller planlagd lättare sammandrabbning. En skärmytsling är alltså en mindre sammandrabbning än en träffning.

Fältslag (batalj) kallas den blodiga sammanstötningen av två mot varandra kämpande arméer på ett slagfält. Slag i mindre omfattning, till exempel mellan enskilda delar av arméer, kallas för strid, träffning, skärmytsling